

به نام خدا

حکمرانی آب

حکمرانی

■ برای اصطلاح "Governance" از معادل های مختلفی چون «حکومت داری»، «حکمرانی»، «حکمرروایی»، «نظام تدبیر» و «تصدی گری» استفاده شده است که از بین آنها، واژه «حکمرانی» مقبولیت بیشتری داشته است.

■ ریشه یابی واژه «حکمرانی»، ما را به واژه یونانی "kubernan" به معنای «راهبری» یا «هدایت کردن» می رساند واژه های که افلاطون آن را برای **چگونگی** هدایت یک نظام حکومتی به کار برده است.

■ این واژه یونانی در قرون وسطی به واژه "Gubernane" تبدیل شده است که بر راندن، حکمرروایی کردن یا راهبری دلالت دارد.

تعریف حکمرانی

- «سیستم پیچیده ای از تعاملات بین ساختارها، سنتها، کارکردها (مسئولیتها) و فرآیندها (عملکردها) که به وسیله سه ارزش کلیدی یعنی پاسخگویی، شفافیت و مشارکت، مشخص می شود»

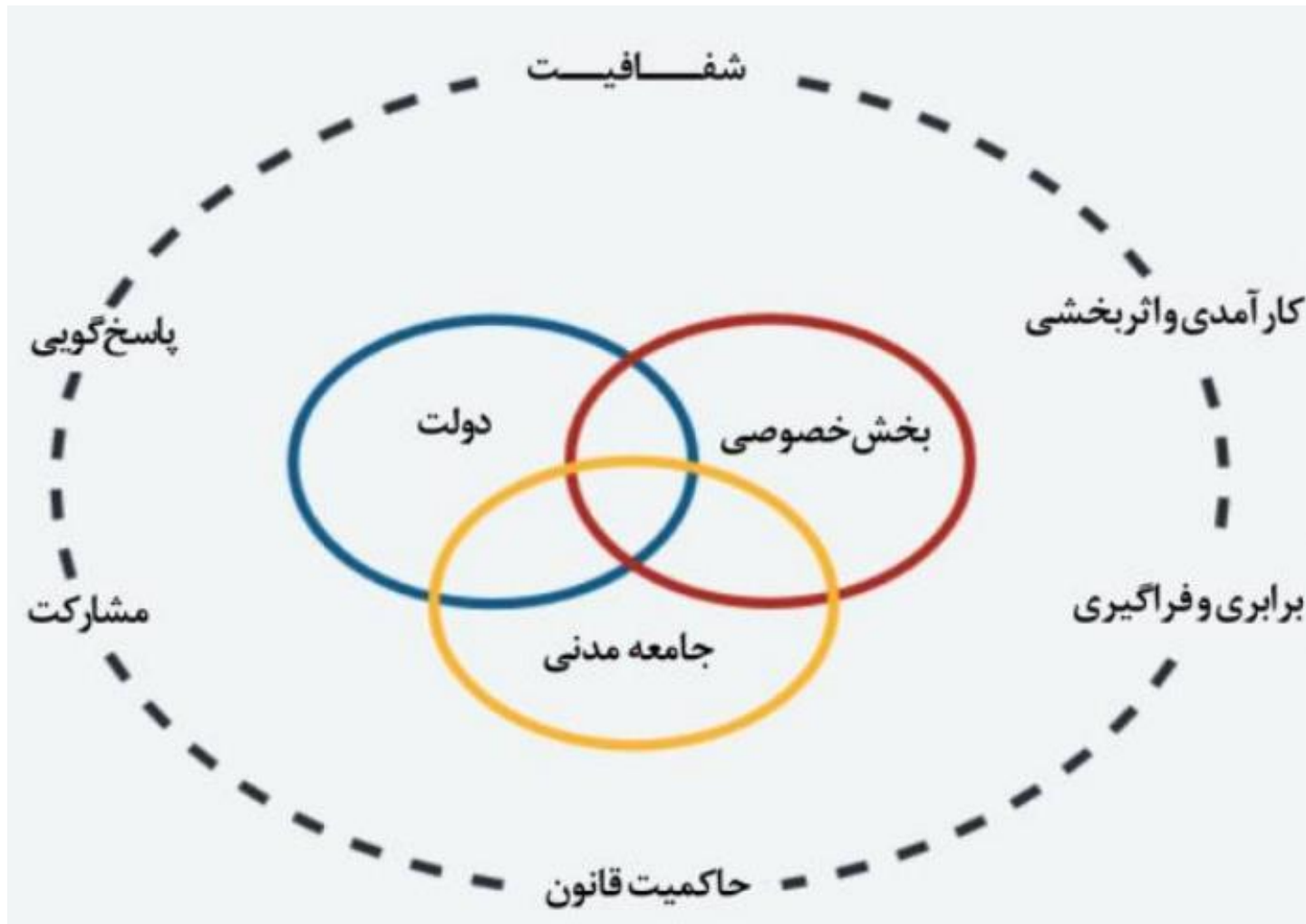
تفاوت حکومت (حاکمیت به معنای سنتی) و حکمرانی

- ✓ در حکومت روابط قدرت عمودی اما در حکمرانی افقی است.
- ✓ در حکومت منطق دستور و اجبار حاکم است اما در حکمرانی منطق مذاکره و اقناع
- ✓ در حکومت قائل به تمرکز قدرت و تصمیم گیری است اما حکمرانی بر عدم تمرکز و تنوع بازیگران عرصه تصمیم گیری تاکید دارد.

پذیرش جهانی پارادایم حکمرانی

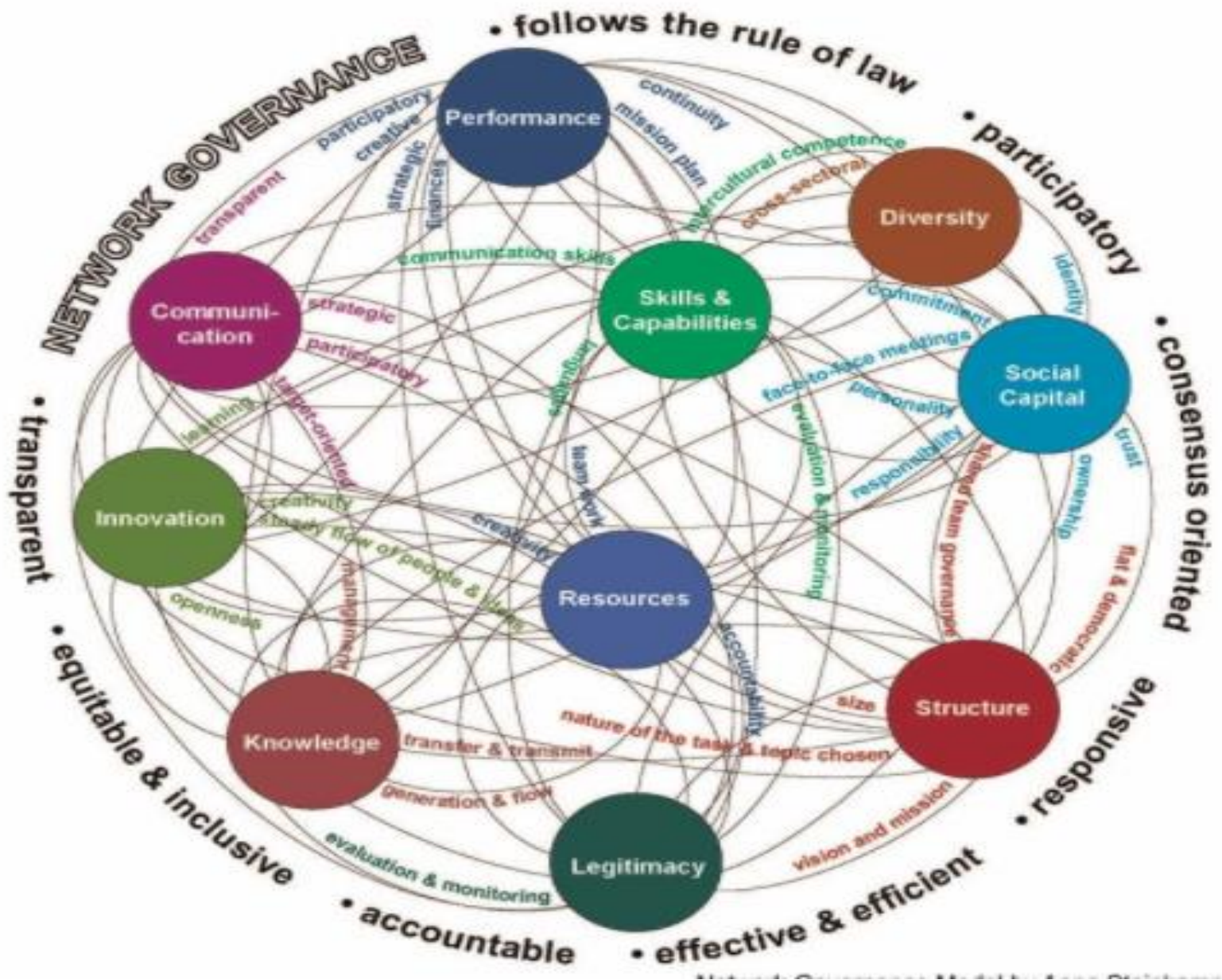
- حکمرانی از دهه ۱۹۹۰ به یکی از پارادایم‌های اجتناب ناپذیر علوم اجتماعی تبدیل شده است. رشته‌های علمی گوناگون از قابلیت‌های این پارادایم برای تحلیل موضوعات و مسائل خود و راه‌حلیابی بهره می‌برند.
- در محافل آکادمیک و در بین سیاستگذاران، در دهه‌های اخیر، ادبیات سیاست‌گذاری شاهد یک انتقال مفهومی از تمرکز بر «دولت» به مثابه تنها منشأ اقتدار ملی و اعمال سیاست‌های عمومی به مفهوم «حکمرانی» به معنای نظام توزیع قدرت اعمال حاکمیت و استفاده از تمام ظرفیتهای اجتماعی جهت پیشبرد امور عمومی بوده است.

محیط حکمرانی و بازیگران آن

حکمرانی شبکه‌ای

- در دنیای امروزی، صحبت از حکمرانی بدون توجه به شبکه‌ها کاملاً ناقص و بی‌مبناست چرا که شبکه‌ها امکان تحقق حکمرانی را در عمل فراهم می‌آورند در حوزه علوم سیاسی، حکمرانی شبکه‌ای برای پاسخ به نگرانی‌های مربوط به شکست ساز و کارهای اداره سلسله‌مراتبی و متمرکز مورد استفاده قرار می‌گیرد. محققان علوم سیاسی حکمرانی شبکه‌ای را به مثابه ترتیباتی سازمانی می‌دانند که منابع دولتی و خصوصی را ترکیب کرده و تعاملات مبتنی بر اعتماد و قواعد مورد توافق مشارکت‌کنندگان شبکه را در بر دارد.
- این حکمرانی به عنوان تلاشی برای به شمار آوردن افزایش اهمیت سازمان‌های مردم‌نهاد، بخش خصوصی، شبکه‌های علمی و نهادهای بین‌المللی برای تحقق کارویژه‌های مختلف حکمرانی می‌باشد.

قابلیت‌های حکمرانی شبکه‌ای

- داشتن ظرفیت بالا برای حل مسائل پیچیده
- مدیریت مطالبه‌گری و مشارکت طلبی کنشگران مدنی و جلوگیری از واگرایی و تنش
- بهره‌گیری از توان و ظرفیت‌های موجود در بخش‌های غیر دولتی.
- ایجاد تعامل میان همه بازیگران (ذی‌ربطان، ذینفعان و تصمیم‌گیران) برای حل مسائل.
- حکمرانی شبکه‌ای زمینه‌ساز شکل‌گیری شبکه‌های سیاستی است.*

اهمیت آب در سیاستگذاری

جایگاه آب(همه ارکان زندگی بشر به آب وابسته است،به مصداق آیه: وجعلنا من ماء کل شی حی

برخلاف سایر منابع غیر قابل جایگزین،(زیست،بهداشت، تولیدغذا،صنعت،توسعه،محیط زیست)

❖ آب کالایی اقتصادی

❖ آب کالایی اجتماعی

❖ آب کالایی امنیتی

تعاریف حکمرانی آب

- مفهوم فعلی حکمرانی آب برای اولین بار در دومین اجلاس جهانی آب در لاهه در سال ۲۰۰۰ مطرح شد. با تاکید بر منافع عمومی و افزایش مشارکت ذینفعان در مدیریت منابع آب
- در سال ۲۰۰۳، «شورای جهانی آب»، حکمرانی آب را به عنوان «طیف وسیعی از سیستم های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و اداری که به منظور توسعه و مدیریت منابع آب و ارائه خدمات آب در سطوح مختلف جامعه ایجاد شده اند» تعریف کرد.

تعاريف حکمرانی آب

- سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه، حکمرانی آب را روشی می‌داند که از طریق آن نقش‌ها و مسئولیت‌های مدیریت آب (طراحی، تنظیم و پیاده سازی ایفا می‌شود و بطور وسیعی در برگیرنده طیفی از نهادهای رسمی و غیررسمی است که از طریق آنها اقتدار اعمال می‌شود.
- دفتر توسعه بین‌الملل ایالات متحده» در این خصوص عنوان می‌کند حکمرانی آب شیوه‌ای است که از طریق آن به نیابت از عموم ملت در امور توسعه، بهره برداری و حفاظت منابع آب تصمیماتی اخذ و اجرایی می‌شود (USAID, 2010)
- در تعریفی دیگر حکمرانی آب به کلیت نظام‌هایی اطلاق می‌شود که در تصمیم‌گیری درباره توسعه و مدیریت منابع آب دخیل هستند. در حکمرانی آب بحث راه و رسم تصمیم‌گیری درباره آب مطرح است: حکمرانی آب تعیین می‌کند که آب از کجا، چه زمان، چگونه، توسط چه کسی و تحت چه شرایطی تأمین می‌شود. همچنین طریقه ای که درباره تخصیص و تنظیم آب تصمیمات لازم گرفته می‌شود و نهادهای رسمی و غیررسمی که توسط آنها سیاستها اعمال و اجرا شوند مشخص می‌شود.

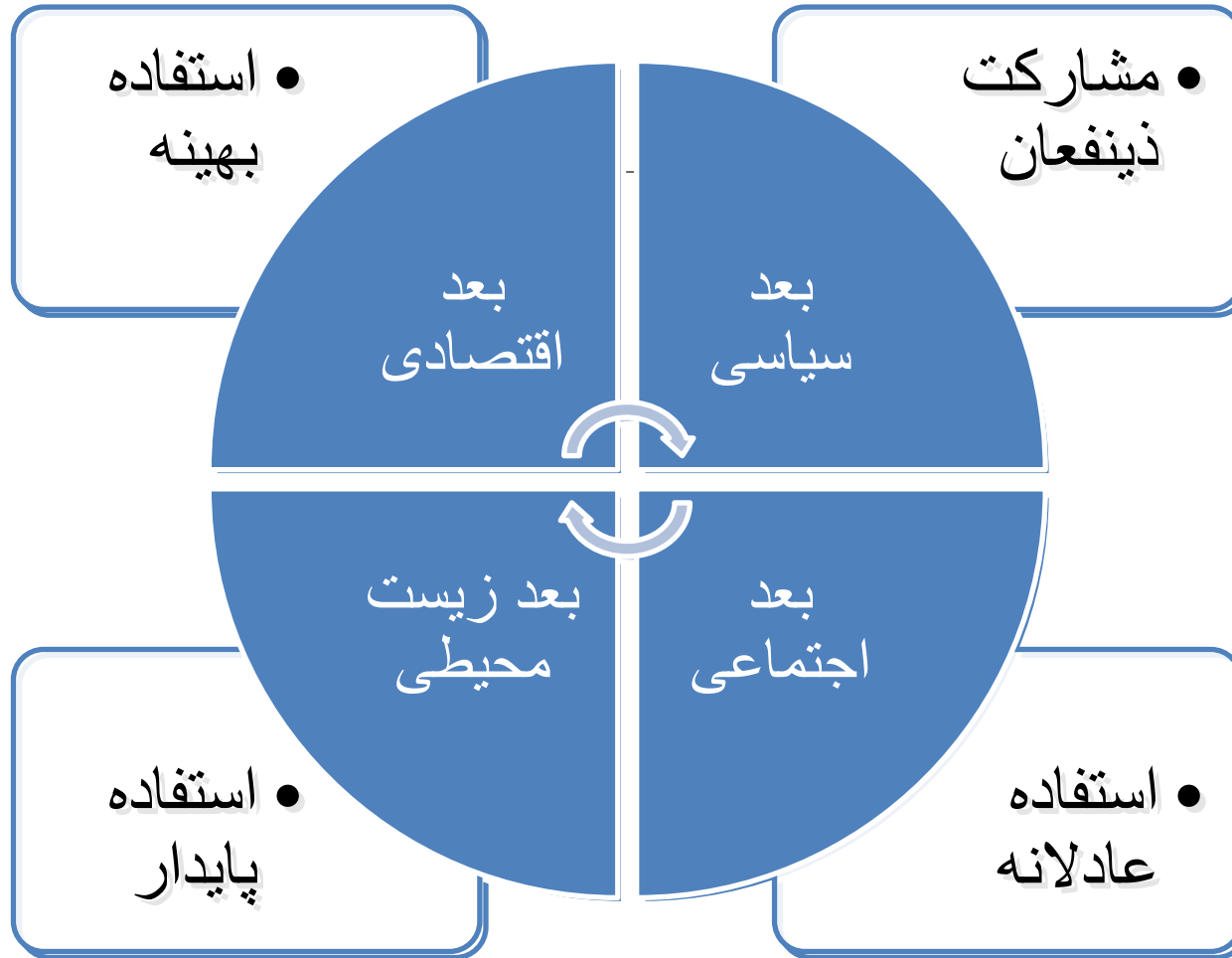
مفهوم حکمرانی آب

- در واقع حکمرانی در حوزه آب به معنای سیاست گذاری و مدیریت منابع آبی به نحوی است که از نظر اجتماعی پذیرفته شده و هدف آن استفاده صحیح و پایدار از منابع آبی باشد در چنین فضایی، اجرای سیاست‌های آب مستلزم مشارکت و همکاری مؤثر ذینفعان و کنشگران درگیر در این فرآیند با دولت می باشد

حکمرانی آب بیشتر معطوف به شیوه تصمیم و قواعد آن است تا خود سیاستها

- حکمرانی آب مجموعه‌ای از نظام‌های است که تصمیم‌گیری مربوط به توسعه و مدیریت منابع آب را کنترل می‌نمایند از این رو حکمرانی آب بیشتر به روش تصمیم‌گیری در زمینه مدیریت آب و مثل اینکه تصمیمات چگونه توسط چه کسی و تحت شرایط گرفته می‌شوند مربوطه است تا خود تصمیمات*

ابعاد حکمرانی آب

در ضرورت حکمرانی آب

- وقوع بحران جهانی آب (که بسیاری آن را بحران حکمرانی آب می‌دانند)
- سوء مدیریت دولتها در بخش آب و وقوع بحران آب، گسترش رقابت و درگیری بر سر آب (مسائل هیدروپلیتیک) و آشکار شدن ناکارآمدی ها و ضعف های رویکردهای بالا ه پایین و دستوری مدیریت آب
- غلبه پارادایم حکمرانی در حوزه های مختلف سیاستگذاری. در همین راستا چالش آب در دهه های اخیر اساساً به عنوان چالش حکمرانی شناخته شده است. مسائل و راه حل ها بیشتر به عوامل اجتماعی و نهادی مربوط می‌گردد تا فناوری محور*
- حکمرانی آب زمینه ساز تحقق توسعه پایدار
- حکمرانی آب زمینه ساز تحقق مدیریت یکپارچه منابع آب.
- تغییر پارادایمی مدیریت منابع آب از مدیریت عرضه به مدیریت تقاضا

تغییر پارادایمی مدیریت منابع آب از مدیریت عرضه به مدیریت تقاضا

- ناگزیر شدن تغییر از مدیریت عرضه (مد سخت) به مدیریت تقاضا (مدیریت نرم) حکمرانی آب نیز مطرح شد.
- اهمیت ابعاد اجتماعی؛ فرهنگی، اقتصادی در مد تقاضا.
- اهمیت حضور و همکاری مردم و ذینفعان در این مدل.
- توجه: در مدیریت عرضه چندان ضرورتی به توجه و مراعات الزامات و اصول حکمرانی آب نبود و ابعاد فنی در مرکز وجه بودند. و مدیریت منابع آب را به ابعاد فنی و سازه ای تقلیل میداد.

سایر موضوعات مورد توجه در حکمرانی آب

- فرهنگ سازی و اطلاع رسانی
- سرمایه اجتماعی
- نظام رسانه‌ای و قدرت نرم
- تنظیم‌گری (مداخلات دولتی برای تضمین منافع و خدمات عموم)
- تسهیل‌گری (توانمند سازی) ایجاد سازش و اجماع
- نگرش سیستمیک و نگاه مکعبی به مسایل آب
- مدیریت یکپارچه منابع آب
- آمایش سرزمینی آب محور